

การศึกษาของเด็กต่างชาติในจังหวัดสมุทรสาคร: บทเรียน ภาคีความร่วมมือระหว่างรัฐกับองค์กรสาธารณกุศล

นายปริญญา หวันเหล็ก¹

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “การศึกษาของเด็กต่างชาติในจังหวัดสมุทรสาคร: บทเรียนภาคีความร่วมมือระหว่างรัฐกับองค์กรสาธารณกุศล” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาความร่วมมือในเชิงอุดมการณ์ ในการออกแบบและการดำเนินการสวัสดิการทางการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กต่างชาติที่เป็นบุตรหลานแรงงาน โดยองค์กรภาครัฐและองค์กรสาธารณกุศล ซึ่งอาศัยวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพในการเข้าถึงชุดความรู้ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

การค้นคว้าทบทวนทั้งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้แก่ แนวคิดทฤษฎีสวัสดิการด้านการศึกษา และอาศัยทฤษฎีประกอบสร้างนิยม ผลการศึกษา พบว่าความร่วมมือในเชิงอุดมการณ์เกิดจากข้อจำกัดของทั้งสองภาคส่วนที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน กลายเป็นความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติใน 3 ด้าน คือ 1.ด้านบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน 2.ด้านหลักสูตร และ 3.ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งผลต่อการออกแบบการจัดสวัสดิการทางการศึกษามีลักษณะเป็นการศึกษาทางเลือกในศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ ผ่านหลักสูตรความร่วมมือระหว่างองค์กรรัฐและองค์กรสาธารณกุศลที่ร่วมมือกันระหว่างศูนย์การศึกษานอกระบบและการเรียนรู้ตามอัธยาศัยกับศูนย์คาทอลิกนักบุญอากิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นจังหวัดสมุทรสาคร

คำสำคัญ : เด็กต่างชาติ, องค์กรภาครัฐและองค์กรสาธารณกุศล, ความร่วมมือในการออกแบบและดำเนินการจัดสวัสดิการทางการศึกษา

¹อาจารย์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

The Education of Children Migrant in Samut Sakhon: A Case of Government Partnerships with Charitable Organizations

Parinya Wanlem¹

Abstract

The article entitled "The Education of Children Migrant in Samut Sakhon: A Case of Government Partnership with Charitable Organizations" with the aim to study cooperation in ideological design and implementation of welfare education for prepare of the government organization and charitable organizations. By Qualitative research methodology, which relies on access to a series of in-depth interviews and participant observation.

The study reviewed the concepts and theories that are relevant which welfare education theory and constructivist theory the study result found that the cooperation in the ideological constraints of each organization to dependence. A partnership in providing education to the children of foreign workers in three areas: 1.Educational officer 2.Education curriculum 3.Quality of life. Affect to the design of collaborative education in terms of education, welfare, the study looks at alternative learning centers in the area. Over the course of cooperation between government organization and Charitable Organizations partnership between the Centre for non-formal education and learning, leisure center with St.Joachim Catholic Center of Migrant (JCCM).

Keywords: Children of Migrants, Government organizations and Charitable Organizations, Cooperation in the design and implementation of welfare education, Children's rights

---

¹Lecturer of Social Work, College of Local Management and Development, Phibulsongkram Rajabhat University

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา การให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมคือยุทธศาสตร์สำคัญกำลังหลักในการผลิตและส่งออกผลผลิตเพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศ และเพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาเน้นการลงทุนภาคอุตสาหกรรมเกิดขึ้นตามมา จึงทำให้เกิดความต้องการด้านแรงงานเพิ่มมากขึ้นอย่างก้าวกระโดดและเป็นปัจจัยดึงดูดให้แรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานในประเทศไทย ข้อมูลจากสำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาครระบุว่าในปี พ.ศ.2552 จังหวัดสมุทรสาครมีแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงาน จำนวน 160,549 คน และมีแรงงานมาขึ้นขออนุญาตทำงานและยื่นแบบคำขอพิสูจน์สัญชาติปี พ.ศ. 2553 จำนวน 124,454 คน ซึ่งนับว่าแรงงานเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนระบบอุตสาหกรรมและเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการผลิตสินค้าต่างๆสู่ท้องตลาดภายในประเทศและเพื่อการส่งออกไปยังต่างประเทศ จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดที่รองรับการประกอบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ประกอบไปด้วยโรงงานอุตสาหกรรมตั้งแต่ปีพ.ศ.2512 จนถึงปัจจุบันทั้งหมด 5,065 โรงงาน โดยมีทั้งโรงงานผลิตเครื่องยนต์ เครื่องจักร อุปกรณ์การเกษตร เป็นต้นและโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมการผลิตและแปรรูปอาหารทะเลที่มีความต้องการด้านแรงงานในการผลิตและส่งออกในการขับเคลื่อน

หลังจากประเทศไทยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ.2542 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส 6 กลุ่ม ในปี พ.ศ. 2547 คือ (1) เด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย (2) เด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ (3) เด็กประพฤติตนไม่เหมาะสม (4) เด็กพิการ (5) เด็กขาดโอกาส(เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ เด็กถูกรวมกรก่อสร้าง/กรรมกรว่างงาน เด็กยากจน เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กที่ไม่ได้สัญชาติไทย เด็กที่ไม่มีสูติบัตรหรือทะเบียนบ้าน (6) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ (เปรมใจ วังศิริไพศาล, 2551)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับดังกล่าวคือหลักความเสมอภาคที่ต้องการให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนในประเทศไทยมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมหลากหลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงสิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การจัดการการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กด้อยโอกาส บุรณาการทั้งด้าน

วิชาการ ด้านศีลธรรม จริยธรรม และด้านทักษะการดำรงชีวิตในสัดส่วนที่เหมาะสม ให้มีมาตรฐานคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของ กระทรวงศึกษาธิการ การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัจจัยพื้นฐานอื่นๆ ที่ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง รวมถึงการจัดระบบบริหารจัดการ และการสร้าง และพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทันสมัย เด็กต่างชาติที่เป็นบุตรหลานของแรงงานย้ายถิ่นจัดเป็นหนึ่งในกลุ่มด้อย โอกาสภายใต้นโยบายนี้ (เปรมใจ วังศิริไพศาล, 2551)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความร่วมมือในเชิงฐานคิด อุดมการณ์ การออกแบบและการดำเนินการ จัดสวัสดิการทางการศึกษาเพื่อเด็กต่างชาติโดยองค์การภาครัฐและองค์การสาธาณ กุศล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นแนวทางสำหรับองค์การภาครัฐ องค์การสาธาณกุศล และภาคประชาชน ใน การจัดสวัสดิการทางการศึกษา โดยมุ่งแสวงหาผลที่ได้รับจากการวิจัยช่วยสร้างความ ตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการให้โอกาสทางการศึกษาให้บุตรหลานแรงงาน ต่างชาติ ให้สามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาของประเทศไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้จากการวิจัย

การวิเคราะห์ – ตีความข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเล็ก การสัมภาษณ์กลุ่ม การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยมีกรอบคำถาม กึ่งโครงสร้างที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญในการให้ความเห็นก่อนเก็บข้อมูลใน ภาคสนาม

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยภาคสนาม จำนวน 8 ท่าน ประกอบด้วย นักวิชาการผู้ กำหนดนโยบายในกระทรวงศึกษาธิการ 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานองค์การ แรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization : ILO) 1 ท่าน นักวิชาการ

ผู้ดำเนินงานสวัสดิการด้านการศึกษาเพื่อเด็กต่างชาติ 1 ท่าน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 1 ท่าน ผู้อำนวยการศูนย์คาทอลิกนักบุญ
ยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น 1 ท่าน ครูประจำศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัย 1 ท่าน ครูประจำศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น 1 ท่าน
และอาสาสมัครประจำศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น 2 ท่าน

ผลการศึกษา

ในการตอบคำถามการวิจัย จึงได้จำแนกเนื้อหาของการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน
ได้แก่ 1) ประวัติความเป็นมา บทบาทขององค์กรภาครัฐและองค์กรสาธาณกุศล และ 2)
ความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานแรงงานต่างชาติ ของศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพ
ย้าย ดังต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมา บทบาทขององค์กรภาครัฐและองค์กรสาธาณกุศล

ในการตอบคำถามเรื่องความร่วมมืออันมีรากฐานในระดับอุดมการณ์ การ
ออกแบบและการดำเนินงานในการจัดสวัสดิการทางการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อม
ให้บุตรหลานแรงงานต่างชาติ ระหว่างหน่วยงานทั้ง 2 นี้ ผู้วิจัยพบว่าจำเป็นที่จะต้อง
ศึกษาเปรียบเทียบและทำความเข้าใจประวัติความเป็นมา บริบทแห่งการเกิดขึ้นของ 2
องค์กรนี้ โดยองค์กรหนึ่งเป็นองค์กรภาครัฐและอีกองค์กรหนึ่งเป็นองค์กรสาธาณกุศล
จากนั้นจึงพยายามตอบคำถามเรื่องความร่วมมือ และรูปแบบในการจัดการศึกษาเพื่อ
เตรียมความพร้อมที่ปรากฏเป็นเอกลักษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองสมุทรสาคร
เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยจังหวัดสมุทรสาคร สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 2
กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 ใช้ชื่อสถานศึกษาเดิมว่า “ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
อำเภอเมืองสมุทรสาคร” โดยใช้อาคารเรียนพิมพ์ดีดของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
จังหวัดสมุทรสาครเป็นสำนักงาน ต่อมาได้ย้ายสำนักงานไปปฏิบัติงานที่ห้องสมุด
ประชาชน“เฉลิมราชกุมารี”อำเภอเมืองสมุทรสาคร ซึ่งตั้งอยู่หน้าวัดคลองครุ ถนน

เศรษฐกิจ ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดซึ่งรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ อุตสาหกรรมผลิตเครื่องยนต์ และที่สำคัญคือโรงงานผลิตและแปรรูปอาหารทะเล ก่อให้เกิดความต้องการด้านแรงงานที่มีฝีมือ และแรงงานกึ่งฝีมือ เป็นจำนวนมาก ข้อมูลจากสำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาครระบุว่าในปี พ.ศ.2552 จังหวัดสมุทรสาครมีแรงงานต่างชาติที่ได้รับอนุญาตทำงาน จำนวน 160,549 คน และมีแรงงานมาขึ้นขออนุญาตทำงานและยื่นแบบคำขอพิสูจน์สัญชาติปี พ.ศ. 2553 จำนวน 124,454 คน สภาวะเช่นนี้ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ พม่า ลาว กัมพูชา จำนวนมาก โดยมีการตั้งถิ่นฐานในเขตจังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดอื่นๆ เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ความท้าทายที่เกิดขึ้นตามมาจึงเกี่ยวข้องกับ การเข้าถึงบริการสวัสดิการทางสังคมในด้านต่างๆ อาทิ การแพทย์ สาธารณสุข และการศึกษา นโยบายการขับเคลื่อนสู่ประชาคมอาเซียนส่งผลให้ประเด็นเหล่านี้มีความสำคัญเร่งด่วนขึ้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจึงกำหนด ยุทธศาสตร์การศึกษาในปี 2558 ที่ประกอบไปด้วย 3 ยุทธศาสตร์ดังนี้

1. การเสริมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอาเซียน
2. เสริมสร้างโอกาสในการได้รับการศึกษาในระดับประถมและมัธยมศึกษา รวมถึงการเพิ่มคุณภาพการศึกษา
3. การเคลื่อนย้ายพรมแดนและการจัดการศึกษาให้มีความเป็นสากล (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครได้มีการเตรียมความพร้อมในหลายด้าน อาทิ การจัดการศึกษาในโรงงาน ในรูปแบบ “การศึกษานอกระบบสัญจร” ให้กับแรงงานต่างชาติ โดยให้ความรู้ด้านกฎหมาย ด้านสุขภาวะอนามัย ด้านอนามัยเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดหลักสูตรรองรับการศึกษาของเด็กต่างชาติซึ่งเป็นหลักสูตรที่ได้ดำเนินการร่วมกันกับศูนย์คาทอลิกนักบุญอากิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น บ้านเอื้ออาทรท่าจีน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยเปิดบริการให้การศึกษาขึ้นในปี พ.ศ.2557 เป็นปีแรกและดำเนินมาถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลา 2 ปีด้วยกัน

ในการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์นั้น จำต้องมีพันธกิจที่ชัดเจนทั้งนี้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้กำหนดพันธกิจ ซึ่งเป็นไปกรอบ

ยุทธศาสตร์ยุทธศาสตร์ของ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการเรียนรู้อัตโนมัติตามอัธยาศัย จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย กลุ่มแผนงาน สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ตามไว้ดังนี้

1. เสริมสร้างให้เกิดความตระหนักเกี่ยวกับการเป็นประชาคมอาเซียนของประเทศไทยให้เกิดกับประชาชน นับว่าเป็นการสร้างความตระหนักในระดับภูมิภาคในเรื่องการเป็นประชาคมที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนา และชาติพันธุ์

2. จัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อันนำไปสู่การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาศักยภาพในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชน

3. สร้างภาคีเครือข่ายทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โดยเชื่อมโยงการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อรองรับความต้องการด้านการศึกษา และการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของประชาชนตลอดจนประเทศสมาชิกในกลุ่มประชาคมอาเซียน

4. พัฒนาระบบการบริหารจัดการ การดำเนินการนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้สามารถรองรับนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อประชาคมอาเซียนของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

บทบาทการจัดการศึกษาในโรงงานให้แก่แรงงาน : จุดเปลี่ยน สู่การจัดบริการทางการศึกษาเชิงรุกให้กลุ่มผู้ใช้แรงงาน

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนโดยยึดหลักการและความมุ่งหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ควบคู่กับหลักการศึกษานอกระบบ หลักความเสมอภาค การมีส่วนร่วม กระบวนการเรียนรู้ ความหลากหลาย ความยืดหยุ่น การบูรณาการ การกระจายอำนาจ เพื่อให้การศึกษานอกระบบเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน และมีพื้นฐานในการจัดการศึกษานอกระบบว่า การศึกษาเกิดขึ้นได้ทุกแห่งหน ไม่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น โดยมีพิจารณาแบ่งออกได้เป็น 2 มิติ คือ

1. เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือที่จัดขึ้นโรงเรียนโดยมีหลักสูตรวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลเช่นเดียวกัน

และมิติที่ 2 คือการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับผู้ที่ยอยู่นอกระบบโรงเรียน เป็นผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการที่โรงเรียนจัดให้ได้ โดยข้อจำกัดต่างๆทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนร่างกาย และจิตใจ

ทั้งนี้การศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการของการศึกษาตลอดชีวิต มีภารกิจสำคัญที่มุ่งให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำเป็นซึ่งเป็นสิทธิที่ทุกคนพึงได้รับ การศึกษานอกระบบจึงยึดหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ หลักความเสมอภาคทางการศึกษา หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง หลักการบูรณาการการเรียนรู้ตลอดชีวิต หลักความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และหลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน (สำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2546)

การเข้ามาเกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ และการสร้างความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาตินั้น ริเริ่มจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ทำการประสานงานไปยังนายจ้างและโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อขอพื้นที่เพื่อจัดการศึกษาให้แก่แรงงาน กล่าวคือเป็นการจัดการศึกษา ในลักษณะ “การศึกษานอกระบบสัญจร” ในระยะแรก แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะว่าไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควรจากนายจ้างและโรงงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตระดับองค์กร ในการขับเคลื่อนการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติระหว่างองค์กรภาครัฐและองค์กรสาธาณกุศล กล่าวคือการจัดการศึกษาในสถานประกอบการต่างๆนั้น ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากนายจ้างผู้เป็นเจ้าของสถานประกอบการ เนื่องด้วยมีฐานคิดในการดูแลและตอบแทนแรงงานต่างกัน ซึ่งการจ่ายเงินค่าจ้างนั้นถือเป็นการตอบแทนและดูแลแล้วสำหรับสถานประกอบการ แต่ในทางกลับกันศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นเห็นว่า การให้การศึกษาคือเป็นเรื่องสำคัญเช่นกันที่ต้องจัดบริการให้แรงงาน ดังนั้นจึงเกิดความเห็นต่างขึ้นและนำมาซึ่งการยุติการจัดการศึกษานอกระบบสัญจรในท้ายที่สุด

การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน : ยุทธศาสตร์และจุดเปลี่ยนขององค์กร

จากการทบทวนเอกสารเรื่องยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์และพันธกิจของสำนักงานศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(กลุ่มแผนงาน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555) และจากการวิเคราะห์ข้อมูลบทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ศูนย์การศึกษานอก

ระบบและการศึกษาตามอัครยาศัยพบว่า ประเด็นการเตรียมความพร้อมของประเทศไทย เพื่อการก้าวไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) รวมถึงการเป็นสมาชิกประชาสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio Cultural Community) เป็นเงื่อนไขสำคัญ เงื่อนไขหนึ่งซึ่งส่งผลให้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ โดยพันธกิจข้อ 2. และข้อ 4. ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยข้างต้น กลายมาเป็นกรอบหลักการสำคัญที่ส่งผลให้องค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงโดยมีความริเริ่มที่จะร่วมมือกับศูนย์คาทอลิกนักบุญอากิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น

เห็นได้ว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาที่ต้องจัดให้ครอบคลุมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ซึ่งเป็นการขยายกรอบการศึกษาไปสู่การจัดบริการทางการศึกษาที่ครอบคลุมกลุ่มประชากรกลุ่มใหม่ๆ อาทิ กลุ่มแรงงานต่างชาตินาย้ายถิ่นมาอยู่ในประเทศไทย

อีกทั้งยังมีกรอบความร่วมมือด้านการศึกษาของอาเซียนที่มุ่งเน้นให้เกิดกลไกที่มีศักยภาพในการเตรียมสังคมไทยให้เข้าสู่การเป็นสมาชิกในประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ เพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 ที่ได้มีข้อกำหนดให้อาเซียนมีวิสัยทัศน์สู่ภายนอก มีสันติสุข และมีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันในการเป็นหุ้นส่วนของประชาธิปไตยและอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน มีการพัฒนาที่เป็นพลวัต รวมถึงการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิด มีสังคมที่เอื้ออาทรที่ส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นทางประวัติศาสตร์ โดยตระหนักถึงมรดกทางสังคมวัฒนธรรมที่มีร่วมกันให้ความสำคัญของการพัฒนามนุษย์ โดยให้ประชาชนมีโอกาสในการเข้าถึงโอกาสในด้านต่างๆ อาทิ การศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรม การสร้างนวัตกรรม การส่งเสริมคุณภาพของการทำงานและการประกอบการ รวมถึงการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิจัย ดังนั้นอาเซียนจึงให้ความสำคัญในด้านความร่วมมือด้านวิชาการและการพัฒนามนุษย์ เพื่อลดช่องว่างของการพัฒนาอาเซียน กลไกความร่วมมือทางการศึกษา จึงเป็นความจำเป็นพื้นฐานในการสร้างอาเซียนสู่ประชาคมที่มีความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ดังพบว่าในกฎบัตรอาเซียนที่ได้เน้นให้เห็นความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ โดยอาศัยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดทางด้านการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังปรากฏในกฎบัตรอาเซียนบทที่ 1 ข้อที่ 10 ว่า (To develop human resources through closer cooperation in education and life-long learning, in

science technology, for empowerment of the peoples of ASEAN and for the strengthening of the ASEAN community, ASEAN Charter : Article 1, No. 10)

การปรับตัว บทบาท และอัตลักษณ์ใหม่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ค้นพบว่าศูนย์การศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยเกิดการปรับตัวในเชิงการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีข้อจำกัดในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายบุตรหลานแรงงานต่างชาติ จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยองค์กระบวนศาสตร์ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการจัดการศึกษาอนุกระบวนขั้นพื้นฐาน โดยเป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันเพื่อจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ ซึ่งหากมองในเชิงอัตลักษณ์องค์กรเห็นได้ว่า ศูนย์การศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นมีความเป็นองค์กรภาครัฐ (Bureaucratic Organization) ที่มีโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรที่มีสายการบังคับบัญชา ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานแรงงานต่างชาติจึงเป็นความท้าทายใหม่ที่เข้ามาให้องค์กรดำเนินการ และเป็นการสร้างพื้นที่ทางการศึกษาที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการจัดการศึกษาภาคบังคับของเด็กไทย ซึ่งการเป็นองค์กรราชการของศูนย์การศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น มีระบบราชการทำหน้าที่เป็นกลไกบริหาร มีหลักการลำดับการบังคับบัญชา (Heirachy) มีอำนาจโดยชอบธรรมในการบริหาร และบริหารโดยอาศัยกฎระเบียบ มีลักษณะของงานประจำ มีการแบ่งสายงาน มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ตามแนวคิดของแม็กซ์ เวเบอร์ (สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ, 2550)

ดังนั้นการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติภายใต้องค์กรราชการจึงมีกรอบการทำงานที่มีสายการบังคับบัญชา (Heirachy) ที่ชัดเจน และวิเคราะห์ได้ว่ากระทรวงศึกษาธิการที่มีอำนาจและบทบาทสูงสุดในการจัดการศึกษา นั้นเห็นถึงความสำคัญเร่งด่วนเรื่องการศึกษาของกลุ่มบุตรหลานแรงงานต่างชาติ นับว่าเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดทิศทางในการขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ ผ่านการปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษาอนุกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

จึงสรุปข้อค้นพบสำคัญในมิติการปรับตัวได้ว่าผู้บริหารของศูนย์การศึกษาอนุ

ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นมีการปรับทัศนคติเรื่องความหลากหลายทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ในการจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มดังกล่าว โดยยึดหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมในการจัดบริการทางการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ ประวัติความเป็นมา ศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นบ้านเอื้ออาทร ทำจิ้น (St.Joachim Catholic Center For Migrants :JCCM)

ศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น St. Joachim Catholic Center For Migrants (JCCM) นั้นเริ่มดำเนินงานจัดการศึกษาให้บุตรหลานแรงงานต่างชาติ ผู้อพยพติดตามผู้ปกครองที่เข้ามาประกอบอาชีพค้าแรงงานในประเทศไทย ประกอบไปด้วยสัญชาติพม่า มอญ ทวาย บังคลาเทศ และกะเหรี่ยง ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านเอื้ออาทร ทำจิ้น จังหวัดสมุทรสาคร เริ่มดำเนินการจัดการเรียนการสอนมาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2554

ศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นนั้นมีโครงสร้างการดำเนินงานอยู่ภายใต้วัดนักบุญอันนา จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กต่างชาติทั้งหมด 3 ศูนย์ประกอบไปด้วย

1. ศูนย์คาทอลิกนักบุญอันนาเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น St. Ann Catholic Center for Migrant (ACCM) ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณวัดนักบุญอันนา ตั้งอยู่ ณ หมู่ 4 ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

2. ศูนย์มาริสต์เพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น Marist Center for Migrant (MCM) ตั้งอยู่ย่านคลองครุ ตลาดกุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

3. ศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น St.Joachim Catholic Center of Migrant (JCCM) ตั้งอยู่ในหมู่บ้านเอื้ออาทร ตำบลท่าจิ้น อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

ศูนย์การเรียนรู้ทั้ง 3 มีศูนย์คาทอลิกนักบุญอันนาเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น เป็นศูนย์กลางในการประสานงานและอำนวยความสะดวก ทั้งการกระจายอาหารกลางวัน เป็นสื่อกลางในการจัดสรรสิ่งของบริจาคต่างๆ ไปยังศูนย์การศึกษาอีก 2 ศูนย์ โดยที่ศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น ตั้งอยู่บริเวณหมู่บ้านเอื้ออาทร ท่าจิ้น จังหวัดสมุทรสาคร เป็นองค์กรทางสังคมที่มุ่งให้ความช่วยเหลือในด้านมนุษยธรรม ในเรื่องการให้การศึกษา การดูแลสุขอนามัย ส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนแก่กลุ่มแรงงานอพยพที่เข้ามาทำงานในเขตจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า

โดยการสนับสนุนขององค์กรสังคมทลกรุงเทพฯ ซึ่งถือเป็นพันธกิจในงานด้านสังคม ในการปฏิบัติความรักต่อเพื่อนพี่น้อง คนด้อยโอกาส คนชายขอบสังคมและคนพลัดถิ่น ศูนย์คาทอลิกนักบุญอากิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นนั้นมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งดังนี้

1. เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้พลัดถิ่น แรงงานต่างชาติและผู้ติดตาม(บุตรหลาน)ในเรื่องการศึกษา สุขภาพ และอนามัย ซึ่งในระยะเริ่มต้นนั้นยังไม่มีเปิดการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบของโรงเรียน โดยเป็นการดำเนินงานในรูปแบบของการจัดกิจกรรมในวันหยุดเสาร์อาทิตย์

2. เพื่อส่งเสริมการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งเห็นได้ว่าบุตรหลานแรงงานต่างชาติ ที่เข้ามาใช้บริการทางการศึกษาของศูนย์คาทอลิกนักบุญอากิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นนั้นมาจากประเทศพม่า ที่ประกอบไปด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประกอบไปด้วยชาติพันธุ์เช่น มอญ ทวาย กะเหรี่ยง และพม่า ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับความหลากหลายดังกล่าว และที่สำคัญเพื่อให้บุตรหลานแรงงานต่างชาติที่เข้ามาเรียนแล้วนั้น เกิดความตระหนักถึงรากเหง้าทางเชื้อชาติ ชนชาติ และวัฒนธรรมเดิมของตนเอง

3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้พลัดถิ่นแรงงานต่างชาติและผู้ติดตาม (บุตรหลาน) สามารถพึ่งตนเองได้

4. เพื่อส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และลดความยากไร้แก่ผู้พลัดถิ่นและแรงงานต่างชาติ เห็นได้จากการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมที่ครูพยายามสอดแทรกให้นักเรียนตระหนักเห็นความสำคัญของการศึกษาที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิต และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี (สืบค้นจาก <http://www.socialbkk.org/index.php/th/2015-08-24-02-40-08/2015-08-24-02-49-13/2015-08-24-02-50-05>)

บทบาทการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มแรงงานย้ายถิ่น

บุตรหลานแรงงานต่างชาติโยกย้ายจากประเทศพม่าเข้ามาในประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรสาครนั้นด้วยการติดตามผู้ปกครอง ที่เข้ามาเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมและการประมง ซึ่งเยาวชนที่อายุไม่ถึง 15 ปีบริบูรณ์นั้นกฎหมายให้การคุ้มครองและบังคับว่าไม่สามารถทำงานหรือเป็นแรงงานได้ บุตรหลานแรงงานต่างชาติต้องอาศัยอยู่แต่ในบ้าน หรือห้องเช่า ที่ผู้ปกครองพักอาศัยอยู่ ทำให้เด็กต่างชาติต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการและซับซ้อน จึงทำให้เกิดความเสี่ยงตลอดเวลา

ซึ่งการดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางความกลัวจากภัยคุกคามต่างๆ เช่นการถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่รัฐเพราะการเข้าเมืองผิดกฎหมาย ไม่มีสถานภาพที่ถูกต้องทะเบียนราษฎร การถูกล่วงละเมิดทางเพศ ฯลฯ จึงกลายเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงและเปราะบางที่อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ไม่หวังดีได้ (อมรทิพย์ อมราภิบาล, 2544) ดังนั้นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้คือ การให้การศึกษา โดยการจัดการศึกษานี้ดำเนินการโดยศูนย์คatholicนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรทางศาสนา (Faith Based Organization) ที่เล็งเห็นความสำคัญและจัดสวัสดิการทางการศึกษาขึ้นในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีฐานความเชื่อว่าการสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้น ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือการให้การศึกษา ซึ่งก็ออกมาในรูปของการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อม โดยการจัดการศึกษานี้ไม่ได้หมายความว่าจัดการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียว หากแต่ครอบคลุมถึงประเด็นความมั่นคงในชีวิต พื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก ทักษะชีวิต นันทนาการ และการดูแลสุขภาพอนามัยในชีวิตประจำวันอีกด้วย

ความจำเป็นในการสร้างร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างองค์กรภาครัฐและองค์กรสาธาณกุศล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ค้นพบว่าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเกิดการปรับตัวในเชิงการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีข้อจำกัดในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายบุตรหลานแรงงานต่างชาติ จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยองค์กรสาธาณกุศลในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐาน โดยเป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันเพื่อจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ

ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนระหว่างศูนย์คatholicนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ.2557 กล่าวคือเกิดความร่วมมือกันระหว่าง 2 องค์กรเพื่อขับเคลื่อนการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ ด้วยเหตุว่าศูนย์คatholicนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นนั้น ไม่สามารถออกวุฒิบัตรทางการศึกษาให้แก่นักเรียนที่เข้ามาศึกษาได้ เนื่องจากเป็นศูนย์ที่ไม่มีการจัดทะเบียนที่ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ด้วยช่องว่างที่เกิดขึ้นทำให้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัยยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หรือ กศน. เข้ามาร่วมจัดการศึกษากับศูนย์คาทอลิกนักบุญอากิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น เพื่อร่วมกันจัดการเรียนการสอนให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ โดยใช้หลักสูตรของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกลุ่มเป้าหมายพิเศษ และใช้พื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้คาทอลิกนักบุญอากิมเป็น จึงเกิดความร่วมมือขึ้นระหว่าง 2 องค์กรในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า เมื่อมีการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรความร่วมมือดังกล่าวแล้วไปนั้น ได้มีการปรับเนื้อหาหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับทักษะและความสามารถของนักเรียน เกิดการบูรณาการหลักสูตรเพื่อความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายบุตรหลานแรงงานต่างชาติ

การจัดการเรียนการสอนภายใต้อัตลักษณ์ขององค์กรศาสนา กศน โดย มีองค์กรทางศาสนาเป็นฐาน (Faith-Based Organization)

ศูนย์คาทอลิกนักบุญอากิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นนั้นเป็นองค์กรทางศาสนา (Faith-Based Organization) จึงมีการปลูกฝังให้ผู้เรียนซาบซึ้งในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาของตนเอง โดยไม่มีการบังคับให้บุตรหลานแรงงานต่างชาติที่เข้ามาเรียนนั้นต้องนับถือหรือมีความเชื่อตามคริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิก ตามฐานความเชื่อของศูนย์ฯ แต่อย่างไรก็ตาม หากแต่ได้สร้างความตระหนักให้นักเรียนนั้นรู้จักการพัฒนาตนเองตามวิถีความเชื่อของรากฐานตนเอง ดังปรากฏในบันทึกการสังเกตภาคสนามที่มีการนำสวดมนต์ตอนเช้าก่อนเข้าห้องเรียน มีการเดินจงกลม และมีการทำสมาธิหน้าเสาธง พร้อมทั้งสอดแทรกหลักธรรมคำสอนทางคริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิก สอดแทรกเข้าไปเพื่อเสริมให้นักเรียนเข้าใจถึงคำสอนทางคริสต์ศาสนาด้วยเช่นกัน ศูนย์คาทอลิกนักบุญอากิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นนั้นยังไม่มีภาระจดทะเบียนที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีกรอบการทำงานที่ยืดหยุ่น แต่ในขณะเดียวกันก็มีการบริหารภายใต้ระบบสายการบังคับบัญชา (Hierarchy) เช่นกัน กล่าวคือมีลำดับชั้นในการบริหารเนื่องจากเป็นองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพฯ และเริ่มมีองค์กรทางศาสนาเข้ามาให้การสนับสนุนเพิ่มเติม

อภิปรายผลการวิจัย : รูปแบบความร่วมมือทางการศึกษาระหว่างองค์กรรัฐและองค์กรสาธารณกุศล

ความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ เริ่มต้นขึ้นภายใต้พันธกิจของทั้งสององค์กร ระหว่างศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนหลักสูตรความร่วมมือทางการศึกษาของบุตรหลานแรงงานต่างชาติ อีกทั้งยังมีอัตลักษณ์องค์กรที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือมีการทำงานที่มีสายการบังคับบัญชา (Hierarchy) อย่างไรก็ตามแล้วแต่ในระยะแรกนี้ก็ยังคงประสบปัญหาอยู่บ้างในเรื่องหลักสูตรความร่วมมือนี้ กล่าวคือหลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น มีมาตรฐานสูงเมื่อนำมาจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ ดังนั้นจึงมีปรับหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับคุณสมบัติของบุตรหลานแรงงานต่างชาติมากขึ้น

หากมองในเชิงอัตลักษณ์ของทั้งสององค์กรนั้นถือว่าต่างกันโดยสิ้นเชิงระหว่างองค์กรทางการศึกษาที่เป็นหน่วยงานราชการ (Bureaucratic Organization) และองค์กรสาธารณกุศลที่มีศาสนาเป็นฐาน (Faith based Non-Governmental Organization) ผลการวิจัยอภิปรายได้ว่า ระดับปัจเจกของความเป็นผู้นำองค์กรของทั้งสององค์กรนั้นมีความสำคัญมาก เนื่องจากมีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการทำงานขององค์กร เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย หมายถึงบุตรหลานแรงงานต่างชาติที่อยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าวิสัยทัศน์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) นั้นสามารถบูรณาการการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเด็กต่างชาติได้อย่างลงตัวกับศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิม ซึ่งเป็นความร่วมมือในการจัดการศึกษาที่ยึดโยงกับหลักสิทธิมนุษยชน และความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาตามหลักการของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ดังนั้นการเป็นภาคีร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติระหว่างองค์กรภาครัฐนั้นและองค์กรสาธารณกุศล นับว่าเป็นการสร้างและขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่บุตรหลานต่างชาติให้กว้างขึ้น หมายความว่าในอนาคตบุตรหลานแรงงานต่างชาติจะไม่เป็นเพียงบุคคลที่เข้ามาเพื่อจุดประสงค์เพื่อค่าแรงงานเพียงอย่างเดียว แต่สามารถอาศัยเอกสารทางการศึกษา ไปใช้ประโยชน์ในแสวงหา

ทางเลือกในอาชีพที่กว้างขึ้นในประเทศไทย โดยมีสิทธิเหมือนคนไทยตามกฎหมายทุกประการ ผ่านกระบวนการความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นแล้ว 3 ด้าน ดังนี้

ด้านบุคลากรในการจัดการเรียนการสอน ภายใต้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติครั้งนี้ ทางศูนย์การเรียนรู้นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ส่งครูผู้สอนมาทำการสอนในศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อทำการสอนนักเรียนเป็นครั้งคราว แต่โดยปกติส่วนใหญ่แล้วจะอาศัยครูภายในศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นเองในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามก็ได้ถือได้ว่าเป็นความร่วมมือทางด้านบุคลากรทางการศึกษาแล้ว

ด้านหลักสูตรบูรณาการความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนสำหรับบุตรหลานแรงงานต่างชาติ ความร่วมมือในการดำเนินจัดการเรียนการสอนให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาตินั้น มีความตกลงร่วมกันในการใช้หลักสูตรที่มีการบูรณาการระหว่างหลักสูตรของศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นและ ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สอดคล้องกับผู้เรียน และมีกลไกในการคัดนักเรียนเข้าสู่หลักสูตรความร่วมมือดังกล่าวนี้ โดยการคัดเลือกนักเรียนที่มีผลการเรียนดี จากนักเรียนที่เรียนอยู่ในหลักสูตรการเรียนของศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่นเข้ามาเรียนในหลักสูตรความร่วมมือนี้

ด้านการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต นอกจากความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนแล้วทั้งสององค์กรยังมีการส่งเสริมการพัฒนาด้านทักษะชีวิต โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาออกสถานที่ ไปตามสถานที่สำคัญต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านทักษะชีวิตท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม

สรุป

ผลการศึกษาที่สำคัญ ในการศึกษาความร่วมมือในการจัดการศึกษาระหว่างศูนย์การศึกษาอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยกับศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาгимเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น ผลการศึกษาชี้ว่าความร่วมมือดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากบริบททางนโยบายตั้งแต่เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals : MDGs) ในพ.ศ.2543 ขององค์การสหประชาชาติ กรอบความร่วมมือประชาคมอาเซียน

ตลอดจนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 เหล่านี้เอื้ออำนวยให้เกิดขึ้น อีกทั้งในส่วนของความร่วมมือในการจัดการศึกษาก็พบว่ามีลักษณะเด่น คือเกิดความร่วมมือของทั้งสององค์กรใน 3 ด้านด้วยกัน ประกอบไปด้วย 1) ด้านบุคลากรทางการศึกษาและผู้จัดการเรียนการสอน 2) ด้านหลักสูตรบูรณาการความร่วมมือในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ และ 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาตินั้นเกิดขึ้นแล้ว ภายใต้การร่วมมือระหว่างศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย และศูนย์คาทอลิกนักบุญยออาคิมเพื่อผู้อพยพย้ายถิ่น โดยทั้งสององค์กรอยู่ภายใต้พันธกิจ นโยบาย และการปฏิบัติการภายใต้อิทธิพลเชิงนโยบายของประเทศไทยและระดับสากล ที่ส่งผลเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ แต่เนื่องด้วยความแตกต่างในอัตลักษณ์ขององค์กรทั้งสอง ทำให้เกิดความไม่ราบรื่นในการดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานแรงงานต่างชาติ กล่าวคือต้องมีการปรับหลักสูตรที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มบุตรหลานแรงงานต่างชาติในพื้นที่ ที่มีฐานความรู้จากประเทศต้นทางที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านภาษาไทย อันเป็นหลักสำคัญในการเรียนในหลักสูตรความร่วมมือในครั้งนี้ ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาเพื่อติดตามในภายภาคหน้าต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นงราม เศรษฐสุพาณิช. 2549. **โอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็ก
ชนเผ่าในจังหวัดสมุทรสาคร.** (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการ
สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- เปรมใจ วังศิริไพศาล. 2552. **โครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบและแนวทางการ
จัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าว กรณีศึกษาอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.**
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มูลนิธิสุข-แก้ว แก้วแดง. 2555. **รายงานฉบับสมบูรณ์การศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพ
และแนวทางในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชน
ของสำนักงาน กศน. เพื่อสนับสนุนการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของ
ประเทศไทยในปี พ.ศ.2558.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- ศรีศักดิ์ ไทยอารี และคณะ. 2542. **สถานภาพการให้บริการการศึกษาสำหรับเด็ก
ด้อยโอกาสในต่างประเทศ : สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร บราซิล
ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย.** กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนาระบบการให้บริการ
การศึกษาสำหรับ ผู้ด้อยโอกาส สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. 2549. **การใช้แรงงานเด็กภาคประมงต่อเนื่อง เกษตรกรรม
และคนรับใช้ในบ้าน จังหวัดสมุทรสาคร.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ :
ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สถาบันรามจิตติ. 2548. **รายงานโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชน
รายจังหวัดปี 2547 -2548.** กรุงเทพฯ : สถาบันรามจิตติ
- สมพงศ์ สระแก้ว. 2554. **สถานการณ์แรงงานข้ามชาติ เด็กและผู้ติดตาม ในจังหวัด
สมุทรสาคร (ออนไลน์).** แหล่งที่มา www.lpnfoundation.com//34
สถานการณ์แรงงานข้ามชาติ-เด็ก-และผู้ติดตาม-ในจังหวัดสมุทรสาคร-
html. วันที่สืบค้น 8 พฤษภาคม 2561
- สมพงศ์ สระแก้ว. 2555. **แรงงานข้ามชาติจังหวัดสมุทรสาครกับการส่งเสริม
การอยู่ร่วมกันในสังคมไทย (ออนไลน์).** แหล่งที่มา www.prachathai.

com/journal/2012/12/44140. วันที่สืบค้น 8 พฤษภาคม 2561

สร้อยตระกูล (ติวนานนท์) อรรถมานะ. 2550. **พฤติกรรมองค์การ ทฤษฎีและการประยุกต์**. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักงาน กศน. กระทรวงศึกษาธิการ. 2555. **กรณีศึกษาตัวอย่าง : การจัดการศึกษาตลอดชีวิตในต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ. 2555. **คู่มือและแนวทางปฏิบัติ สำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2556. **หลักสูตรการศึกษานอกระบบประเภทประถมศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สำหรับเด็กต่างด้าวและผู้ไม่มีสัญชาติไทย**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ

อมรทิพย์ อมราภิบาล. 2544. **การประเมินความต้องการของเด็กต่างชาติ กรณีศึกษาเด็กพม่าในจังหวัดระนอง**. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย